

Working Paper 2004, 2

Huishoudens en huishoudensposities in de Algemene Socio-economische Enquête van 2001

Patrick Deboosere
Johan Surkyn

Met het oog op de valorisering en verspreiding van de resultaten van de Socio-economische enquête 2001 nam het Federale Wetenschapsbeleid het initiatief tot het opzetten van een reeks van monografiën. In het kader van dit project, meer bepaald bij de voorbereidingen tot de exploitatie van de gegevens van de enquête 2001 voor de diverse bijdragen in deze reeks van censusmonografieën, kwam deze tekst tot stand. Hij heeft tot doel meer licht te werpen op de samenstelling van de Belgische huishoudens, door een bespreking van typologieën om deze zinvol van elkaar te onderscheiden en adequaat nieuwe trends te belichten. Ook worden in deze tekst een aantal eerste resultaten gepresenteerd en wordt ingegaan op de vergelijkbaarheid met de census van 1991. Tenslotte wil deze tekst gebruikers van de basisgegevens van de Socio-economische Enquête de nodige meta-informatie aanbieden om de huishoudensgegevens te analyseren en met eerdere cijferreeksen te vergelijken.

Met dank aan het NIS voor de aanmaak en toelevering van de basisgegevens.

Inleiding

De afgelopen decennia heeft zich in geheel Europa een sterke diversificatie voorgedaan van de samenlevingsvormen. Ook in België was dit het geval. Het in kaart brengen van deze nieuwe huishoudenstrends via een adequate bevraging ter gelegenheid van de volkstellingen heeft echter nog geruime tijd op zich laten wachten. Ook in de administratieve bestanden, en met name in het rijksregister van de natuurlijke personen, werden deze nieuwe leefvormen in het verleden niet geregistreerd. Recent is daar verandering in gekomen doordat de wetgever nieuwe administratieve statuten heeft voorzien en een aantal samenlevingsvormen als rechtsgeldig is gaan erkennen. Vanaf januari 2000 werd de wet op de wettelijke samenwoning van kracht, waardoor een aantal afspraken en regelingen bij wet vastliggen en niet in een samenlevingscontract moeten worden opgenomen. Voortaan kan men de wettelijke samenwoning laten registreren bij een ambtenaar van de Burgerlijke Stand van de gemeente. Vandaar ook de noodzaak om te komen tot een herziening van de Rijksregisterwet van 1983. Het Rijksregister bevat momenteel 11 gegevens en hun historie: naam, geboorteplaats, geboortedatum, geslacht, nationaliteit, hoofdverblijfplaats, burgerlijke staat, gezinssamenstelling, beroep en plaats en datum van overlijden. Het ontwerp van wet voorziet twee bijkomende verplichte gegevens: de wettelijke samenwoning en het bestaan van het identiteits- en handtekeningcertificaat.

Sinds 1 juni 2003 werd het burgerlijk huwelijk ook opengesteld voor koppels van hetzelfde geslacht. Deze verandering heeft al tot gevolg dat in het Rijksregister gehuwde koppels voortaan ook van gelijk geslacht kunnen zijn.

Tot de volkstelling van 1991 werd de vraag naar het ongehuwd samenwonen niet gesteld. Ongehuwd samenwonenden waren ingeschreven op hetzelfde adres als personen die niet verwant waren met elkaar. Het was dus onmogelijk om een onderscheid te maken tussen diegenen die op hetzelfde adres waren ingeschreven om welke reden dan ook (studenten, religieuze gemeenschappen - tenzij deze als collectief huishouden waren ingeschreven - , dienstdoend personeel, kostendelend wonen,..) en diegenen die een partnerrelatie hadden. Het rijksregister en de volkstelling lieten beiden toe om samenwonen op basis van adres te identificeren maar zonder expliciet melding te maken van partnerrelaties.

De enige manier om nieuwe leefvormen te detecteren was doorheen steekproefenquêtes (in Vlaanderen de NEG0-enquête (CBGS) en recent in België de Panel Studie van de Belgische Huishoudens). Een tweede methode bestond erin om uitgaande van de registratie op hetzelfde adres en een beslissingssysteem op basis van een set van identificatieregels huishoudens te construeren van ongehuwd samenwonenden gebaseerd op een aantal assumpties. Dit was bijvoorbeeld het geval voor de aanmaak van de monografie "Huishoudens en gezinnen" van de volkstelling van 1991.

De socio-economische enquête van 2001 voorziet voor het eerst in de expliciete bevraging naar het ongehuwd samenwonen. Op het formulier "Uw Huishouden" werd de referentiepersoon van het huishouden voorgedrukt en werden geen vragen gesteld over de samenstelling van het huishouden. De samenstelling van het huishouden werd

opgesteld op basis van de toestand zoals die op 1 oktober 2001 beschreven stond in het Rijksregister. Uitzondering hierop waren echter alle huishoudens waar personen verbleven die niet verwant waren met de referentiepersoon van het huishouden. Voor al deze personen werden naam en geboortedatum afgedrukt met de expliciete vraag aan de referentiepersoon om “voor elk van de personen hieronder vermeld telkens één van de drie vakjes naast hun naam en geboortedatum aan te kruisen”. De drie opties waren:

- partner van de referentiepersoon (compagnon/compagne de la personne de référence)
- kind van de partner (enfant du compagnon/ de la compagne)
- ander niet-verwant (autre non apparenté).

Volgens het rijksregister op 1 oktober 2001 waren 379.143 personen geregistreerd in particuliere huishoudens met de code 12, d.w.z. “andere niet verwant of aanverwant” met de referentiepersoon van het huishouden.

Het antwoord op de socio-economische enquête laat toe deze personen als volgt te klasseren:

Partner van de referentiepersoon	225.191	59,39%
Kind van de partner	31.820	8,39%
Ander niet-verwant	104.157	27,47%
Non-respons	17.975	4,74%

Het resultaat van de bevraging is dus dat bijna 70% van de niet-verwanten expliciet het statuut van “partner” of “kind van de partner” vermelden.

Voor de telling van 2001 krijgen we dus een nieuwe situatie met een bijkomend expliciet statuut van ongehuwd samenwonenden. Het probleem voor de overige “niet-verwanten” is dat een analyse van deze huishoudens niet toelaat om ze zonder meer van de categorie ongehuwd samenwonenden uit te sluiten. Hoewel deze categorie alle toestanden van samenwonen dekt is het duidelijk dat ook hier ongehuwd samenwonende partners een grote groep uitmaken.

Voor de gegevens van 2001 hebben we bijgevolg in een verkennende fase een indeling gemaakt die beide mogelijkheden openhield. Er werd een onderscheid gemaakt tussen partners en hun kinderen die zichzelf als dusdanig definiëren enerzijds en “ongehuwd samenwonenden” die we op basis van een aantal regels daarmee kunnen gelijkstellen anderzijds. Op die manier was het mogelijk om de kenmerken van beide groepen onderling te vergelijken en kunnen we ook beter beoordelen of de manier waarop we huishoudens van samenwonenden aanmaken wel doeltreffend is.

De definitie van het huishouden

In de Belgische volkstelling van 1991 werd een huishouden als volgt gedefinieerd: “A household is a family consisting of a person who lives alone or two and more persons, related by family ties or not, who occupy the same dwelling and live together there. A distinction is possible between private and collective families. Monastic communities, military barracks, prisons, orphanages and old-age homes are considered collective families. Private families are all other families.”

De definitie is dus deze van het huishouden op basis van de woning (“household-dwelling”) en niet deze op basis van een gemeenschappelijk huishoudbudget. Hoewel deze laatste definitie door de Verenigde Naties is aanbevolen baseren heel wat landen zich om praktische redenen uitsluitend op de woning om het huishouden samen te stellen. In de praktijk betekent dit voor België dat het adres het huishouden bepaalt.

Reeds in de volkstelling van 1991 werd de samenstelling van het huishouden van het rijksregister gehaald en vormde het ingeschreven zijn op eenzelfde hoofdverblijfplaats de grondslag voor het samenstellen van de huishoudens.

De volkstelling van 1991 en ook de socio-economische enquête 2001 heeft dus een sterk **administratieve grondslag**. Bij de interpretatie van de cijfers dienen we hier terdege rekening mee te houden.

Veel van de jongeren die nog bij hun ouders staan ingeschreven, hebben vaak reeds een eigen verblijf. Het ouderlijk gezin is niet zelden geëvolueerd tot de zogenaamde “hotelfamilie”. Men houdt er een kamer aan die hoogstens in het weekend wordt gebruikt; de vuile was wordt thuis gebracht en de verse kleren meegenomen. Deze situatie duurt niet zelden nog geruime tijd na het beëindigen van de studies tot men werk vindt en een eigen adres ook fiscaal voordelig is. Ook ouderen die in een rusthuis zijn opgenomen, blijken vaak nog lange tijd op hun voormalig adres ingeschreven. Dit is het geval wanneer de partner nog in de eigen woning verblijft of wanneer men voordien bij familieleden inwoonde.

Omgekeerd staan nogal wat samenwonenden niet als dusdanig ingeschreven. Een vergelijking van de volkstelling van 1991 en de NEGOS V enquête bracht reeds een aanzienlijke onderschatting aan het licht van het ongehuwd samenwonen op jonge leeftijd. Heel wat van de jongeren die administratief nog bij de ouders staan ingeschreven hebben een partner en wonen ook al samen. Verder zijn er uiteraard nogal wat mensen die om fiscale of andere administratieve redenen een gescheiden adres blijven aanhouden.

Ook overheidsbeslissingen kunnen een administratieve samenstelling van een huishouden opleggen die afwijkt van de werkelijkheid. Wachtregisters waarbij personen niet onmiddellijk in het bevolkingsregister worden ingeschreven kunnen ogenschijnlijk alleenstaanden of monoparentale huishoudens creëren waarbij in werkelijkheid de inwonende partner wacht op een administratieve regularisatie. Dit vormde bijvoorbeeld de verklaring voor alleenstaande jonge Turkse moeders in de telling van 1991.

Onze indeling van huishoudens behoudt bijgevolg een administratieve inslag, zelfs al proberen we een typologie op te bouwen die dichter bij de sociologische werkelijkheid staat. We registreren woonsituaties op basis van officiële inschrijving. Wie omwille van welke reden dan ook een afzonderlijke woonst aanhoudt zal nooit in

een gemeenschappelijk huishouden worden geregistreerd en ook informele relaties, in al hun tussenliggende vormen, vinden hun weg niet naar de administratieve registers. We moeten bewust zijn van deze beperkingen wanneer we de cijfers interpreteren. Het grote aantal jongeren dat langer bij de ouders blijft inwonen kan vele fenomenen dekken. Niettemin geven de evoluties die we administratief vaststellen ook grondige werkelijke verschillen weer.

Aanmaak van een huishoudentypologie

De indeling van de huishoudens steunt op het gebruik van vijf criteria:

- geslacht
- leeftijd
- aantal personen
- de familierechterlijke relaties tussen de personen onderling
- de burgerlijke staat.

Er zijn diverse methoden om huishoudens te omschrijven of te klasseren gebaseerd op een zelfde definitie. Cruciaal is het al dan niet gebruiken van een zogenaamde “referentiepersoon” waarbij alle overige leden van een huishouden worden gedefinieerd in relatie tot deze persoon. Historisch is de referentiepersoon een uitvloeisel van het “hoofd van het huishouden” of “pater familias”. Hierbij werd in het echtpaar de man traditioneel als hoofd van het huishouden aangeduid. Bij hem werd de juridische autoriteit gelegd en hij was doorgaans ook de belangrijkste kostwinner. In huishoudens met meerdere gezinskernen nam de oudste man die positie in. Slechts bij het ontbreken van een volwassen man in het huishouden kon de vrouw als hoofd van het huishouden worden beschouwd. Vanuit het principe van de gelijkberechtiging werd een einde gesteld aan dit administratief gebruik en om dit duidelijk te onderstrepen werd de term “referentiepersoon” ingevoerd. Theoretisch kan elke persoon in een huishouden referentiepersoon worden. In de praktijk is in het rijksregister bij gehuwde echtparen de man in 98% van de huishoudens de referentiepersoon. Door gebruik te maken van een referentiepersoon kunnen alle overige personen gedefinieerd worden in functie van hun relatie tot de referentiepersoon en kunnen huishoudens op die basis worden ingedeeld. Maar ook zonder gebruik te maken van een referentiepersoon is het mogelijk om huishoudens in te delen.

1. Indeling los van het bestaan van een zogenaamde “referentiepersoon”.

1.1. De meest eenvoudige indelingen houden geen rekening met familierechterlijke relaties. Het belangrijkste voordeel is dat met bijzonder weinig gegevens een indeling van huishoudens kan worden gemaakt. De indeling naar grootte van het huishouden is hiervan een klassieke toepassing.

1.2. Door gebruik te maken van relaties kan men een meer complexe realiteit omschrijven. Hiervoor zijn natuurlijk veel meer gegevens noodzakelijk. Men kan zich beperken tot de juridisch vaststaande relaties (bv. de relatie tussen gehuwden, de relatie ouder-kind) of naast “de jure” relaties ook “de facto” relaties onderkennen op basis van het inwonen op een zelfde adres.

Wanneer gebruik gemaakt wordt van relaties om familiekernen of huishoudens te definiëren (cfr. Tekst NIS “huishoudens en familiekernen”) moet men voorrangregels invoeren indien men wenst dat elke persoon in de populatie lid is van een uniek huishoudentype en daarbinnen slechts één unieke huishoudenpositie kan bekleden. De typologie van het NIS gaat uit van de primauteit van het “gehuwde paar”, gevolgd door de “ouder-kind” relatie en tenslotte door alle andere relaties om tot een unieke toewijzing van huishoudentypes en huishoudenposities te komen.

Onder bepaalde voorwaarden kan men gebruik maken van relaties en toch geen voorrangregels hanteren. Het indelen van alle huishoudens met kinderen naar aantal en volgens leeftijdscategorie is hier een voorbeeld van. Men kan bijvoorbeeld een statistiek opstellen van alle huishoudens met kinderen jonger dan 12 jaar. Zodra één kind jonger is dan 12 wordt het huishouden opgenomen. Ook hier zal men echter voorrangregels moeten instellen wanneer we meerdere leeftijdsgroepen willen invoeren en we de gehele bevolking op unieke wijze willen omschrijven. Bij een indeling van de huishoudens met kinderen naar leeftijdscategorie zullen we beslissingen moeten nemen waar een huishouden wordt ondergebracht met kinderen die tot verschillende leeftijdscategorieën behoren.

Een alternatief hierop en veruit de meest uitgebreide optie is het opmaken van een matrix met alle mogelijke relaties binnen het huishouden. Het voordeel van een dergelijke matrix is dat de gegevens achteraf vanuit diverse gezichtspunten geanalyseerd kunnen worden naargelang de keuze voor een bepaald relatietype waarop gefocust wordt. Dit laat toe op flexibele wijze onderzoek te voeren naar één welbepaald type van relatie en die relatie te maximaliseren (door er dus absolute voorrang aan te geven.). Indien men bijvoorbeeld een studie wenst te maken van alleenstaande ouders zal men naast de alleenwonende alleenstaande ouders ook de inwonende alleenstaande ouders proberen te identificeren.

Het gebruik van een matrix waarbij alle relaties worden gespecificeerd werd toegepast in een aantal landen voor het European Community Household Panel. Het registreren van alle relaties in een matrix heeft als nadeel dat het vrij tijdrovend en complex is. Het basisidee is dat, met uitzondering van de eerste persoon in het huishouden, voor elke volgende persoon de relatie wordt aangegeven met alle voorgaande personen. Dit betekent dat we evenveel variabelen aanmaken als het maximaal aantal personen in een privaat huishouden. Voor de eerste persoon van het huishouden staan al deze variabelen op nul. In het kader van de informatie beschikbaar in de census en het rijksregister lijkt deze werkwijze niet haalbaar. Voor indelingen die niet vertrekken van een “referentiepersoon” lijkt de codering volgens de familiekernen die het NIS hanteert daarom het meest aangewezen.

2. Indeling gebaseerd op een “referentiepersoon”.

De meest eenvoudige methode bestaat erin gebruik te maken van de referentiepersoon in het bronbestand. Soms gelden ook voor het bronbestand bepaalde regels voor het vastleggen van de referentiepersoon, bijvoorbeeld door binnen het koppel systematisch de man te nemen of de oudste persoon of de oudste kostwinner.

In de Amerikaanse census wordt de “householder” eenvoudig aangeduid als diegene die de woning huurt of er eigenaar van is. (“The householder refers to the person (or one of the people) in whose name the housing unit is owned or rented (maintained) or, if there is no such person, any adult member, excluding roomers, boarders, or paid employees. If the house is owned or rented jointly by a married couple, the householder may be either the husband or the wife. The person designated as the householder is the “reference person” to whom the relationship of all other household members, if any, is recorded.”).

Ook in het Belgische Rijksregister is de referentiepersoon in de praktijk meestal de eigenaar of huurder van de woning. Verhuisbewegingen (wie komt inwonen bij wie) laten vaak de oorspronkelijke of eerste bewoner als referentiepersoon staan.

Men kan ook zelf regels vastleggen om een referentiepersoon aan te duiden of te bepalen en – in de mate van het mogelijke – een bronbestand hercoderen. De ervaring wijst uit dat dergelijke hercoderingen vaak arbitrair zijn en niet noodzakelijk een verbetering inhouden.

Eenmaal de referentiepersoon is vastgelegd worden de verwantschapsrelaties met de referentiepersoon gebruikt om een typologie aan te maken. Het algoritme hiervoor maakt opnieuw gebruik van voorrangregels. Een voorbeeld hiervan is het algoritme voorgesteld door Richard Wall (Population 1996) dat zeer nauw aanleunt bij wat we voorstellen voor het gebruik van de Lipro-typologie.

Het spreekt vanzelf dat zowel voor tijdsreeksen als voor internationale vergelijkingen een strikt uniforme regel aangewezen is. Voor het ogenblik verkiest echter ook Eurostat geen regels vast te leggen of suggesties te doen over de manier waarop een referentiepersoon kan worden aangeduid.

In Nederland heeft het CBS geopteerd voor het aanduiden van een referentiepersoon volgens een strikt schema.

De wijze van toekenning gebeurt als volgt:

Wanneer twee paren/gezinnen samen één huishouden vormen zal de referentiepersoon aangeduid worden binnen het jongste paar/gezin. Gaat het om een paar dan wordt de man als referentiepersoon aangeduid. In geval van een paar van gelijk geslacht wordt de oudste van het paar de referentiepersoon. In een éénouderhuishouden is de ouder de referentiepersoon. In de overige huishoudens is de oudste man de referentiepersoon en als er geen man aanwezig is in het huishouden de oudste vrouw.

Dit zou eventueel in de toekomst, bij het voorhanden zijn van voldoende informatie in het bronbestand, een methode kunnen zijn die voor België kan worden overgenomen.

De Lipro-typologie

De hier voorgestelde typologie werd door de VUB voor het eerst in 1992 toegepast op de gegevens van de volkstelling van 1981. Ze was geïnspireerd op de typologie die door Nico Keilman en Evert Van Imhoff werd geïntroduceerd voor Nederland (LIPRO 2.0: An Application of a Dynamic Demographic Projection Model to Household Structure in the Netherlands, The Hague, 1991). In 1994 werd ze samen met ADRASS toegepast om projecties uit te voeren op Belgische data in het kader van een studie voor DWTC (Boulanger, Lambert, Deboosere & Lesthaeghe, La formation des familles: étude prospective). Intussen vond deze typologie een steeds breder toepassingsveld, niet alleen in ons land maar ook in verschillende internationale studies.

Sinds 2001 past het CBGS deze typologie systematisch toe op de gegevens van het Rijksregister. In de toekomst wil ook de Kruispuntenbank Sociale Zekerheid hiervan gebruik maken in het kader van haar datawarehouse en is het publiceren van huishoudensgegevens volgens de Lipro-typologie ook door het Nationaal Instituut voor de Statistiek gepland.

Doelstellingen voor de invoering van deze typologie zijn:

1. rekening houden met de nieuwe samenlevingsvormen in continuïteit met de klassieke samenlevingsvormen
2. in een eenvoudige typologie de vele nieuwe samenlevingsvormen optimaal samenvatten
3. geconstrueerd kunnen worden met een minimum aan gegevens
4. verbinden van de begrippen huishoudenstype en huishoudenspositie

De introductie van de huishoudenspositie is cruciaal. De plaats die het individu inneemt in een bepaald type huishouden wordt hierdoor een individueel kenmerk. Dit laat toe eenvoudige en vergelijkbare tabellen op te stellen. Het vormt ook de basis voor de introductie van dynamische huishoudensmodellen en maakt projecties eenvoudiger in de huishoudensdemografie.

De benaming van de gebruikte typologie is hieruit afgeleid: LIPRO of “Lifestyle PROjections”.

Zoals reeds vermeld gebeurt de afbakening van het huishouden op basis van het Rijksregister volgens het “household-dwelling” concept. De twee laatste volkstellingen gaan ook uit van het Rijksregister en volgen dus hetzelfde principe. Het huishouden wordt gedefinieerd als één of meerdere personen die eenzelfde woning betrekken. Dit betekent in de praktijk dat de adres-ingang vaak bepalend is om te komen zowel tot een woning als tot een huishouden. Afhankelijk van de gemeente wordt hier soms van afgeweken. Zo kan het voorkomen dat meerdere huishoudens op eenzelfde adres staan ingeschreven. Vooral in stedelijke centra wordt vastgesteld dat oudere woningen werden omgevormd tot meergezinswoningen. Strikt genomen wordt hier afgeweken van het principe van de één-één relatie tussen woning en huishouden. We komen inderdaad in een grijze zone terecht waarbij het niet altijd duidelijk is of het om volledig gescheiden huishoudens gaat met elk een eigen woning

en of “housekeeping” hier geen betere basis vormt voor de omschrijving van de onderscheiden huishoudens.

Gelukkig wijst de praktijk in de meeste Europese landen uit dat de bekomen resultaten op basis van beide definities onderling niet diepgaand verschillen. Om deze reden en gezien het feit dat de telling gebaseerd op registers het gebruik van het concept “housekeeping” eigenlijk niet toelaat, wordt voor Eurostat het household-dwelling concept als aangewezen beschouwd.

In LIPRO werd geopteerd voor een typologie met 7 huishoudenstypes binnen de particuliere huishoudens die op hun beurt aanleiding kunnen geven tot 11 huishoudensposities. Collectieve huishoudens kunnen in een apart bijkomend type worden ingedeeld indien men de volledige bevolking in deze statistiek wil onderbrengen.

De 7 huishoudenstypes zijn:

1. alleenstaanden
2. gehuwden zonder kinderen
3. gehuwden met kinderen
4. ongehuwd samenwonenden zonder kinderen
5. ongehuwd samenwonenden met kinderen
6. alleenstaande ouders
7. overige huishoudens
8. (collectieve huishoudens)

De 11 huishoudensposities die hiermee samenhangen zijn:

1. kind bij gehuwd paar (CMAR)
2. kind bij ongehuwd samenwonend paar (CUNM)
3. kind in een éénoudergezin (C1PA)
4. alleenstaande (SING)
5. gehuwd, samenwonend met partner, zonder inwonende kinderen (MAR0)
6. gehuwd, samenwonend met partner, met inwonende kinderen (MAR+)
7. ongehuwd samenwonend zonder inwonende kinderen (UNM0)
8. ongehuwd samenwonend met inwonende kinderen (UNM+)
9. ouder in een monoparentaal huishouden (H1PA)
10. inwonend bij huishoudenstypes 2 tot 6. (NFR)
11. overigen, d.i. deel uitmakend van huishoudens die niet zijn onder te brengen in de types 1 tot 6 (OTHER)
12. lid van een collectief huishouden (COLL)

Deze huishoudensposities krijgen slechts hun volle betekenis wanneer ze verbonden worden met de leeftijd en het geslacht van de betrokken personen. Er is immers geen leeftijdsbeperking voor de mogelijke posities die iemand kan innemen maar het spreekt vanzelf dat een alleenstaande ouder van 25 jaar of van 75 jaar een volkomen andere situatie omschrijft.

Welke zijn de belangrijkste problemen bij het toepassen van de LIPRO-typologie op de Belgische data?

1. Het probleem van de referentiepersoon
 2. Het probleem van de samenwonenden
1. Het probleem van de referentiepersoon is cruciaal in de aanmaak van huishoudenstypes. De referentiepersoon is zelf natuurlijk een administratieve constructie van waaruit het eenvoudiger is om talrijke verwantschapsrelaties te beschrijven. De typologie van het NIS (huishoudens en familiekeren) maakt in zekere mate abstractie van de referentiepersoon. Voor de LIPRO-typologie wordt echter gebruik gemaakt van de verwantschapsrelaties met de referentiepersoon om de huishoudens te klasseren. Naargelang de keuze van de referentiepersoon kan eenzelfde huishouden vaak in meerdere types worden ondergebracht. Twee mogelijke oplossingen kunnen hier worden gekozen: ofwel probeert men een aantal objectieve regels te bepalen waaraan een referentiepersoon moet beantwoorden en wordt iedereen in functie daarvan gehercodeerd, ofwel respecteert men de bestaande administratieve werkelijkheid.
- Wij opteerden voor deze laatste oplossing om pragmatische redenen. We zijn immers niet in het bezit van voldoende informatie om zelf een hercodering door te voeren. Indien voldoende informatie aanwezig is kan overwogen worden om dit in de toekomst wel te doen.
- Om redenen van vergelijkbaarheid met data in het verleden of met andere bronnen waar een hercodering onmogelijk is, kan ook het principe van de zelf gedeclareerde referentiepersoon worden aangehouden. Hierbij moet worden opgemerkt dat in de Lipro-typologie, eenmaal de classificatie doorgevoerd, de referentiepersoon geen rol meer speelt. Ongeacht wie de referentiepersoon is, krijgen man en vrouw uit een gehuwd koppel bijvoorbeeld een zelfde statuut. De huishoudens waar de bepaling van de referentiepersoon belangrijk is beperken zich dus tot een relatief beperkte groep van “atypische” huishoudens.
- Tenslotte is er een kleine groep van huishoudens waar een referentiepersoon ontbreekt in het register (in 1996 0,3% van alle particuliere huishoudens). Waar mogelijk wordt een referentiepersoon aangeduid. Voor een aantal gevallen waar dit niet mogelijk blijkt of waar de referentiepersoon te jong is, worden de huishoudens onder “overige huishoudens” ondergebracht. Daarom geldt een correctieregel waarbij alle huishoudens waar de referentiepersoon jonger is dan 16 jaar worden gecodeerd tot “overige huishoudens”. Het gaat hier doorgaans om huishoudens waarbij om administratieve redenen de referentiepersoon nog niet is ingeschreven of al is uitgeschreven en het bijgevolg onmogelijk is om het type huishouden te bepalen. Wanneer de referentiepersoon ouder is dan 16 jaar wordt niet gepoogd deze positie te corrigeren, gezien moeilijk vast te stellen is of een meer “waarschijnlijke” positie werkelijk de juiste is en hercoderingen bovendien ook aanleiding kunnen geven tot het verwijderen van huishoudens die wel correct geklasseerd zijn.

2. De ongehuwd samenwonenden stellen een probleem in de mate dat het niet om een administratief statuut gaat maar om een feitelijke situatie die niet eenduidig te interpreteren is. De recente wetwijzigingen die ook een administratieve categorie “samenwonenden” hebben ingevoerd veranderen hier weinig aan gezien er daarnaast nog steeds feitelijk samenwonenden blijven bestaan.

De regels voor het coderen van samenwonenden moeten eenduidig zijn en zo eenvoudig mogelijk. Ze moeten garanderen dat het aantal personen dat terecht als samenwonend wordt beschouwd gemaximaliseerd is en het aantal foutieve hercoderingen geminimaliseerd.

De beslissingsregels om een huishouden te coderen als huishouden van ongehuwd samenwonenden zijn:

1. Afwezigheid van de wettige echtgeno(o)t(e) van de referentiepersoon
2. Aanwezigheid van een persoon van minstens 18 jaar die geen verwantschapsrelatie bezit met de referentiepersoon.
3. Alleen personen van verschillend geslacht kunnen een koppel vormen.

Er wordt geen maximaal leeftijdsverschil opgelegd tussen samenwonenden gezien een dergelijke grens louter arbitrair is.

Het verschil in geslacht was noodzakelijk in het kader van de consistentie-regels die bij de projecties werden gebruikt. In de huidige typologie wordt de regel nog gehanteerd om tot samenwonende koppels te komen. In het kader van Lipro zou het hercoderen van personen van hetzelfde geslacht tot koppels wellicht meer fouten introduceren dan terechte koppelingen. In Lipro wensen we immers samenlevingsvormen te registreren en niet “home-sharing” omwille van de kostprijs. In het kader van de volkstelling kunnen op basis van zelf-declaratie ook koppels van hetzelfde geslacht zich als partners opgeven. Voortaan voorziet de wetgeving dat deze koppels ook in het Rijksregister als gehuwden of als samenwonenden kunnen geregistreerd worden. Praktisch betekent dit dat we in de census van 2001 5.765 paren hebben van hetzelfde geslacht, gebaseerd op zelfdeclaratie. Voor de census van 1991 daarentegen ontbreekt deze informatie en hebben we dus een onderschatting van het aantal samenwonenden en in het bijzonder van koppels van hetzelfde geslacht.

Bij de ongehuwd samenwonenden hebben we een bijkomend probleem wat betreft de identificatie van de kinderen in dergelijke huishoudens. Wanneer het om de eigen kinderen gaat van de referentiepersoon stelt dit geen probleem, gezien deze als dusdanig geregistreerd staan. Voor alle andere gevallen dienen we duidelijke regels te hanteren.

Worden als kind beschouwd:

- diegenen die als verwantschapsrelatie met de referentiepersoon ingeschreven staan als “kind”, “stiefkind” of “kind van de partner van de referentiepersoon”. Leeftijd speelt hierbij geen enkele rol.
- Bij huishoudens van ongehuwd samenwonenden hebben personen zonder verwantschap met de referentiepersoon code 12. Dit is het geval zowel voor de (vermoedelijke) partner van de referentiepersoon als voor de kinderen van die partner. Wanneer, op basis van de regels van samenwonen, naast het ongehuwd samenwonend koppel andere personen in het huishouden aanwezig

zijn met code 12 worden diegenen die minstens 15 jaar jonger zijn dan de partner van de referentiepersoon eveneens als “kinderen” gecodeerd, ongeacht hun leeftijd.

Er blijven nog een aantal probleemgevallen over die binnen de huidige Lipro-typologie niet helemaal tot hun recht komen. Een belangrijk voorbeeld hiervan is het probleem van de “extended families”. Wanneer er meerdere gehuwde paren in een huishouden voorkomen kan er voor gekozen worden om dergelijke huishoudens per definitie onder te brengen in de categorie “overige huishoudens”. Een eerste probleem dat zich hier stelt is dat deze regel wel van toepassing is voor officieel gehuwden, maar dat er ook meer-generatie huishoudens bestaan waar ongehuwd samenwonende koppels deel van uitmaken. Die zijn veel moeilijker als dusdanig aan te duiden. Een tweede belangrijke groep binnen de “extended families” wordt gevormd door alleenstaande ouders die met hun kind terug bij de eigen ouders zijn ingetrokken. Alleenstaande ouders die bij de eigen ouders inwonen komen niet als dusdanig naar voor in de Lipro-typologie. Een analyse op het CBGS geeft nochtans aan dat het hier om 5% van de monoparentale huishoudens gaat. De Lipro-typologie vat dus enkel de zelfstandig wonende monoparentale huishoudens.

Een ander probleem wordt gevormd door de inwonende familieleden (NFR). Het is de enige huishoudenpositie die in meerdere types van huishoudens voorkomt. Het kan dus aangewezen zijn om deze groep te onderzoeken vanuit het standpunt van het type huishouden waartoe ze behoort. Ook kan voor de huishoudens zelf een onderscheid worden gemaakt naargelang het om een “zuiver” type gaat of om een huishouden waar ook andere familieleden inwonen.

Toepassing van het Lipro-algoritme op de resultaten van de Algemene Socio-economische enquête 2001

1. In een eerste stap worden de collectieve huishoudens afzonderlijk genomen
2. Bij de private huishoudens worden achtereenvolgens volgende selecties gemaakt om de huishoudens in te delen. Telkens worden volgende relaties onderzocht van de inwonende personen tot de referentiepersoon:

alleenstaand?	Ja			SINGLE
	Nee			
echtgeno(o)t(e)?	Ja	Kinderen	Nee	MAR0
			Ja	MAR+
	Nee			
Inwonende partner?	Ja	Kinderen	Nee	UNM0
			Ja	UNM+
	Nee			
Kinderen?	Ja			MONOPAR
	Nee			OTHER

3. In een laatste stap worden nu de posities van alle leden van het huishouden vastgelegd op basis van het type huishouden waartoe ze behoren. Dit resulteert in 11 huishoudensposities binnen de private huishoudens. Leden van een collectief huishouden vormen een 12de huishoudenspositie.

Van de 11 huishoudensposities in private huishoudens zijn er 3 voor kinderen. Er is geen leeftijdsbeperking, noch enige andere voorwaarde om als kind te worden geregistreerd. Men kan dus perfect gehuwd zijn en met eigen kinderen bij de ouders inwonen. Ook hier zou een alternatieve strategie er kunnen in bestaan om personen uit te sluiten die hetzij met een eigen kind, hetzij met een partner bij hun ouders inwonen. Dit soort huishoudens zou dan in een 4de stap kunnen worden ingedeeld in een nieuwe categorie van huishoudens met meerdere familiekeren. Wij doen dit hier niet, temeer daar de klassieke indeling van het NIS het mogelijk maakt om dergelijke huishoudens te analyseren.

Voor het vaststellen van de categorie “inwonende partner” werden we voor de algemene socio-economische enquête van 2001 geconfronteerd met een bijzondere situatie. Respondenten hadden de mogelijkheid om zichzelf als samenwonend te declareren. Op de 379.143 personen “zonder verwantschap” hebben 225.191 zich als partner van de referentiepersoon opgegeven en werden ook 31.820 personen als kind van de partner beschreven. 104.157 personen veranderden hun status niet en 17.975 formulieren werden niet teruggestuurd.

Op de resterende groep werden, mits een klein aantal aanpassingen, in wezen dezelfde imputatieregels toegepast als voor de census van 1991 zoals hierboven reeds

beschreven. Analyse van diegenen die zich niet als partner opgaven of geen formulier terugstuurden laat dan toe om van de overblijvende 122.132 personen nog 70.912 als partner van de referentiepersoon te klasseren

Tabel 1 geeft een overzicht van het uiteindelijke resultaat van de indeling van huishoudens en huishoudenposities. In die tabel worden de huishoudens met inwonende familieleden (+NFR) telkens afzonderlijk opgenomen. Deze maken samen 2,6% uit van alle Belgische huishoudens. Inwonende familieleden maken echter wel 4,7% van de bevolking uit. Het is vooral in deze “complexe” huishoudens dat de problematiek van de aanduiding van de referentiepersoon van groot belang is.

Het probleem met complexe huishoudens is dat, naargelang de referentiepersoon, het huishouden tot een ander type kan behoren en bijgevolg ook de huishoudenposities van de leden van het huishouden wijzigen. Door het feit dat deze huishoudens vaak meerdere familiekeren omvatten geven ze bovendien een onderschatting in absolute termen van bepaalde gezinsvormen. Op die manier verdwijnen bijvoorbeeld gehuwde koppels die bij hun ouders inwonen of alleenstaande ouders die terug bij hun eigen ouders zijn ingetrokken uit het gezichtsveld.

Een specifiek probleem is dat van de inverse relaties. Alleenstaande ouders worden gedefinieerd als een persoon met inwonende kinderen en zonder inwonende partner. Er is geen beperking op de leeftijd van de kinderen. Een bejaarde alleenstaande ouder met een kind dat zelf al de pensioenleeftijd heeft bereikt is perfect mogelijk. Die relatie wordt echter enkel op die manier gedefinieerd wanneer de oudste van beiden in het rijksregister als referentiepersoon is opgenomen. Er zijn bijvoorbeeld 41.100 huishoudens waar een referentiepersoon samenleeft met een familielid die noch als kind, noch als partner kan geïdentificeerd worden. In 12.239 van deze huishoudens blijkt het om een referentiepersoon te gaan met inwonende vader of moeder. Het gaat hier dus om huishoudens die mits omkering van de referentiepersoon onder de

Tabel 1: Huishoudens in de SEE 2001

	N huishoudens	N personen	% huish.	% personen
éénpersoonshuishouden	1365711	1365711	31,8	13,3
éénouderhuishouden	361124	914608	8,4	8,9
+ NFR	21006	83331	0,5	0,8
gehuwd zonder kind	914963	1829926	21,3	17,8
+ NFR	25210	78901	0,6	0,8
gehuwd met kind	1201968	4645778	28,0	45,1
+ NFR	56511	300487	1,3	2,9
ong. samenw. zonder kind	123498	246996	2,9	2,4
+ NFR	2216	6978	0,1	0,1
ong. samenw. met kind	95284	342845	2,2	3,3
+ NFR	2464	12015	0,1	0,1
overige huishoudens	41777	93770	1,0	0,9
Mogelijke imputatie	84754	230670	2,0	2,2

monoparentale huishoudens zouden vallen. We opteren er echter voor om niet aan de referentiepersoon te raken zodat deze groep onder “overige huishoudens” terecht komt. Er moet echter onderstreept worden dat het hier wel om een bijzonder geval van monoparentale huishoudens gaat: namelijk deze met uitsluitend volwassen kinderen. Dat het volwassen kind referentiepersoon is en niet de ouder vloeit doorgaans voort uit het feit dat de ouder bij het kind is komen inwonen. We zijn hier dus al ver verwijderd van de typische probleemsituatie van alleenstaande moeders met jonge kinderen.

Indeling van de bevolking in de algemene socio-economische enquête van 2001 volgens de basisindeling naar huishoudensposities

Tabellen 2.1 en 2.2 geven een overzicht van de Belgische mannelijke en vrouwelijke bevolking op 1 oktober 2004 naar huishoudenspositie, geslacht en leeftijdsgroep in absolute aantallen. **Tabellen 3.1 en 3.2** hernemen deze gegevens in percentages waarbij binnen elke leeftijdsgroep het aandeel berekend wordt van elke huishoudenspositie.

Mannen tussen 35 en 49 en vrouwen tussen 30 en 49 jaar oud hebben nog steeds de grootste kans om als gehuwden samen te wonen met inwonende kinderen. Mannen tussen 60 en 84 jaar hebben meer dan 50% kans om in een gehuwd koppel te leven zonder kinderen. Dit is ook het geval bij vrouwen van 60 tot 69 jaar. Gezien het verschil in levensverwachting en het leeftijdsverschil binnen het huwelijk is er voor vrouwen boven de 70 jaar meer kans dat hun man is overleden en ze weduwe zijn geworden.

Om dezelfde reden zien we overigens ook dat vrouwen aanzienlijk meer kans hebben om op oudere leeftijd alleen te staan. Van de 80 tot 84 jarige vrouwen is meer dan de helft single en bij de oudste leeftijdsgroep (95+) woont meer dan de helft in een collectief huishouden.

Wat echter meteen opvalt, is de versplintering van huishoudenposities bij de twintigers. Dit is natuurlijk bij uitstek de leeftijd waarop belangrijke transitie plaats vinden. Het is het einde van de formele scholing en het begin van het beroepsleven. Tegelijk is dit ook de periode waarop men zelfstandig gaat leven en beslissende stappen zet naar nieuwe leefvormen. In tegenstelling met de oudere leeftijdsgroepen is er geen typische leefvorm en is het huwelijk niet de heersende norm. Zowel de timing van de verschillende fasen in de levenscyclus als de vaste volgorde ervan volgen niet langer een relatief vast patroon. Bovendien is het ongehuwd samenwonen duidelijk een alternatief geworden op het huwelijk. Hoewel de komst van kinderen, vooral in Vlaanderen, noch steeds aanleiding geeft tot het bezegelen van een huwelijk, is er voor het hele land een opmerkelijke toename van de ongehuwd samenwonenden met kinderen.

Tabel 2.1: Absolute aantallen mannen naar leeftijd en positie in het huishouden, België 2001

men	CMAR	CUNM	C1PA	SING	MAR0	MAR+	UNM0	UNM+	H1PA	NFR	OTHER	COLL	TOTAL
0-4	206683	41355	33866	0	0	0	0	0	0	10388	1725	399	294416
5-9	230629	23445	47038	0	0	0	0	0	0	5677	1229	352	308370
10-14	238971	18550	55980	0	0	0	0	0	0	4361	1385	488	319735
15-19	226705	12662	56878	3369	87	36	582	295	39	5223	1892	849	308617
20-24	189271	6730	43662	33285	6928	4635	17552	5247	313	7576	5840	1644	322683
25-29	84128	2195	21339	66604	36179	50010	40776	18483	1006	6950	6994	1960	336624
30-34	36336	871	13886	70876	33448	150572	27092	28973	2651	5064	5651	2130	377550
35-39	21361	466	13545	68866	24087	222626	16498	26954	5909	3595	4746	2393	411046
40-44	12638	285	12623	62959	23992	234906	12521	19884	9702	2837	4288	2401	399036
45-49	6526	172	10401	56017	40057	212322	11386	13081	11069	2433	3906	2348	369718
50-54	2705	90	7868	51319	84320	163948	11191	7721	9597	2222	3790	2363	347134
55-59	740	34	3773	40867	118832	91742	8704	3386	5452	1970	3176	2189	280865
60-64	119	11	1622	34964	135981	52081	7045	1514	3680	2180	2916	2461	244574
65-69	22	7	569	33342	148056	34494	6310	738	3487	2461	3009	2753	235248
70-74	1	2	152	32601	133427	21936	4668	445	3292	2460	2955	3484	205423
75-79	1	0	25	29107	96660	12396	3194	245	3085	2147	2348	4546	153754
80-84	1	1	2	17054	41878	4632	1494	86	1787	1426	1206	4318	73885
85-89	1	0	0	10480	14012	1486	574	37	1166	1166	682	4717	34321
90-94	0	0	0	3702	2574	263	142	6	492	619	282	2483	10563
95+	1	0	0	622	231	30	12	4	112	165	68	639	1884
total	1256839	106876	323229	616034	940749	1258115	169741	127099	62839	70920	58088	44917	5035446

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 2.2: Absolute aantallen vrouwen naar leeftijd en positie in het huishouden, België 2001.

women	CMAR	CUNM	C1PA	SING	MAR0	MAR+	UNM0	UNM+	H1PA	NFR	OTHER	COLL	TOTAL
0-4	198073	39686	32412	0	0	0	0	0	0	9875	1702	391	282139
5-9	220862	22694	44381	0	0	0	0	0	0	5523	1184	360	295004
10-14	228549	17835	52817	0	0	0	0	0	0	4264	1261	431	305157
15-19	212774	11603	52974	3476	987	531	3030	1090	591	5588	1866	698	295208
20-24	150319	4834	34145	27117	19088	17059	32101	10317	7525	8532	4026	1309	316372
25-29	45229	1155	12018	44843	42736	89256	40192	23556	19146	6153	3981	1038	329303
30-34	15957	422	6786	36740	27216	187849	19498	30170	34651	3932	2743	939	366903
35-39	8712	244	6231	30111	21379	240150	11615	26574	48364	2850	2296	1084	399610
40-44	5139	181	5558	29631	26807	237361	10046	18457	52577	2080	2555	1201	391593
45-49	2802	109	5040	35732	54435	195596	10927	9881	43656	1827	2818	1339	364162
50-54	1383	83	4044	45193	106735	133923	10794	4246	29071	1980	3473	1599	342524
55-59	445	50	2335	47091	132440	67915	8145	1564	15995	2127	3504	1796	283407
60-64	100	24	1157	51911	141246	36962	6283	721	12079	2790	4036	2947	260256
65-69	21	6	583	68492	142202	24680	5395	499	12973	3544	5072	4310	267777
70-74	3	1	163	92367	117064	15599	4298	335	14348	4500	6395	7126	262199
75-79	2	0	35	104054	73845	7994	3183	244	14144	5918	6754	13306	229479
80-84	0	0	1	69750	26648	2536	1378	137	8389	5678	4620	16970	136107
85-89	0	3	0	41748	6888	597	465	60	4828	5846	3245	22561	86241
90-94	0	3	1	14601	994	101	116	23	1922	3374	1664	15208	38007
95+	0	0	0	2633	41	6	19	7	443	987	516	4804	9456
total	1090370	98933	260681	745490	940751	1258115	167485	127881	320702	87368	63711	99417	5260904

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 3.1: Mannen België: Procentuele verdeling naar positie in het huishouden voor elke leeftijdsgroep.

men	CMAR	CUNM	C1PA	SING	MAR0	MAR+	UNM0	UNM+	H1PA	NFR	OTHER	COLL
0- 4	70.2	14.0	11.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.5	0.6	0.1
5- 9	74.8	7.6	15.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.8	0.4	0.1
10-14	74.7	5.8	17.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4	0.4	0.2
15-19	73.5	4.1	18.4	1.1	0.0	0.0	0.2	0.1	0.0	1.7	0.6	0.3
20-24	58.7	2.1	13.5	10.3	2.1	1.4	5.4	1.6	0.1	2.3	1.8	0.5
25-29	25.0	0.7	6.3	19.8	10.7	14.9	12.1	5.5	0.3	2.1	2.1	0.6
30-34	9.6	0.2	3.7	18.8	8.9	39.9	7.2	7.7	0.7	1.3	1.5	0.6
35-39	5.2	0.1	3.3	16.8	5.9	54.2	4.0	6.6	1.4	0.9	1.2	0.6
40-44	3.2	0.1	3.2	15.8	6.0	58.9	3.1	5.0	2.4	0.7	1.1	0.6
45-49	1.8	0.0	2.8	15.2	10.8	57.4	3.1	3.5	3.0	0.7	1.1	0.6
50-54	0.8	0.0	2.3	14.8	24.3	47.2	3.2	2.2	2.8	0.6	1.1	0.7
55-59	0.3	0.0	1.3	14.6	42.3	32.7	3.1	1.2	1.9	0.7	1.1	0.8
60-64	0.0	0.0	0.7	14.3	55.6	21.3	2.9	0.6	1.5	0.9	1.2	1.0
65-69	0.0	0.0	0.2	14.2	62.9	14.7	2.7	0.3	1.5	1.0	1.3	1.2
70-74	0.0	0.0	0.1	15.9	65.0	10.7	2.3	0.2	1.6	1.2	1.4	1.7
75-79	0.0	0.0	0.0	18.9	62.9	8.1	2.1	0.2	2.0	1.4	1.5	3.0
80-84	0.0	0.0	0.0	23.1	56.7	6.3	2.0	0.1	2.4	1.9	1.6	5.8
85-89	0.0	0.0	0.0	30.5	40.8	4.3	1.7	0.1	3.4	3.4	2.0	13.7
90-94	0.0	0.0	0.0	35.0	24.4	2.5	1.3	0.1	4.7	5.9	2.7	23.5
95+	0.1	0.0	0.0	33.0	12.3	1.6	0.6	0.2	5.9	8.8	3.6	33.9
total	25.0	2.1	6.4	12.2	18.7	25.0	3.4	2.5	1.2	1.4	1.2	0.9

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 3.2: Vrouwen België: Procentuele verdeling naar positie in het huishouden voor elke leeftijdsgroep.

women	CMAR	CUNM	C1PA	SING	MAR0	MAR+	UNM0	UNM+	H1PA	NFR	OTHER	COLL
0- 4	70.2	14.1	11.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.5	0.6	0.1
5- 9	74.9	7.7	15.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.9	0.4	0.1
10-14	74.9	5.8	17.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.4	0.4	0.1
15-19	72.1	3.9	17.9	1.2	0.3	0.2	1.0	0.4	0.2	1.9	0.6	0.2
20-24	47.5	1.5	10.8	8.6	6.0	5.4	10.1	3.3	2.4	2.7	1.3	0.4
25-29	13.7	0.4	3.6	13.6	13.0	27.1	12.2	7.2	5.8	1.9	1.2	0.3
30-34	4.3	0.1	1.8	10.0	7.4	51.2	5.3	8.2	9.4	1.1	0.7	0.3
35-39	2.2	0.1	1.6	7.5	5.3	60.1	2.9	6.6	12.1	0.7	0.6	0.3
40-44	1.3	0.0	1.4	7.6	6.8	60.6	2.6	4.7	13.4	0.5	0.7	0.3
45-49	0.8	0.0	1.4	9.8	14.9	53.7	3.0	2.7	12.0	0.5	0.8	0.4
50-54	0.4	0.0	1.2	13.2	31.2	39.1	3.2	1.2	8.5	0.6	1.0	0.5
55-59	0.2	0.0	0.8	16.6	46.7	24.0	2.9	0.6	5.6	0.8	1.2	0.6
60-64	0.0	0.0	0.4	19.9	54.3	14.2	2.4	0.3	4.6	1.1	1.6	1.1
65-69	0.0	0.0	0.2	25.6	53.1	9.2	2.0	0.2	4.8	1.3	1.9	1.6
70-74	0.0	0.0	0.1	35.2	44.6	5.9	1.6	0.1	5.5	1.7	2.4	2.7
75-79	0.0	0.0	0.0	45.3	32.2	3.5	1.4	0.1	6.2	2.6	2.9	5.8
80-84	0.0	0.0	0.0	51.2	19.6	1.9	1.0	0.1	6.2	4.2	3.4	12.5
85-89	0.0	0.0	0.0	48.4	8.0	0.7	0.5	0.1	5.6	6.8	3.8	26.2
90-94	0.0	0.0	0.0	38.4	2.6	0.3	0.3	0.1	5.1	8.9	4.4	40.0
95+	0.0	0.0	0.0	27.8	0.4	0.1	0.2	0.1	4.7	10.4	5.5	50.8
total	20.7	1.9	5.0	14.2	17.9	23.9	3.2	2.4	6.1	1.7	1.2	1.9

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Het resultaat is dat er voor twintigers geen dominante leefvorm is, maar verschillende alternatieven die ongeveer in dezelfde grootteorde vertegenwoordigd zijn. De grootste groep mannen van 25 tot 29 jaar is nog bij de ouders woonachtig. Bijna één op drie mannen van die leeftijd staat, althans officieel, nog ingeschreven op het ouderlijke adres. Ongeveer 25% is gehuwd, al dan niet met kinderen, en 20% woont alleen. 17,5% is ongehuwd samenwonend. Ook bij de vrouwen in die leeftijdsgroep is er niet echt meer een dominante positie. De grootste groep wordt hier wel gevormd door de gehuwden met 4 op de 10 vrouwen van die leeftijdsgroep. Vrouwen huwen nog steeds op jongere leeftijd met mannen die gemiddeld iets ouder zijn. Er zijn ongeveer evenveel ongehuwd samenwonende vrouwen als mannen (17,4%). Daarentegen verlaten vrouwen nog steeds veel vroeger het ouderlijk huis. Toch zijn er nog 17,7% van de vrouwen in de leeftijdsgroep 25-29 die bij hun ouders inwonen. Ook het aantal singles is lager; met minder dan 14% ongeveer een derde minder dan mannen in die leeftijdsgroep. Opvallend is ten slotte dat er bijna 6% alleenstaande moeders zijn tegenover een verwaarloosbaar aantal alleenstaande vaders (0,3%).

Bij kinderen en jongeren valt het hoge aantal kinderen op die bij een alleenstaande ouder leven, doorgaans de alleenstaande moeder. Nog slechts drie vierden wonen in bij een gehuwd ouderpaar, bijna één op vijf in een monoparentaal huishouden. Bij heel jonge kinderen onder de vijf jaar zien we een zeer belangrijke groep waarvan de ouders ongehuwd samenwonen. De omvang van die groep, die maar liefst dubbel zo talrijk is als in de oudere leeftijdsgroep (5-9) weerspiegelt wellicht een belangrijke trendbreuk. Voor een snel toenemend aantal jongeren is de komst van kinderen is niet langer een reden om een ambtelijk huwelijk af te sluiten.

Wanneer we de drie gewesten onderling vergelijken (Tabellen 4.1 t.e.m. 4.6) zien we overigens dat ook in Vlaanderen die jongste leeftijdsgroep van kinderen bij ongehuwd samenwonenden dubbel zo groot is als in de daarop volgende leeftijdsgroep. Cohabitatie is weliswaar in Wallonië nog meer verbreid, maar de cijfers liggen niet zo sterk meer uit elkaar. In Wallonië ligt het aantal cohabitanten met kinderen voor oudere leeftijdsgroepen wel nog altijd een stuk hoger dan in Vlaanderen. Opmerkelijk is de Brusselse situatie waar cohabitanten met kinderen in de jongere leeftijdsgroepen zelfs lager liggen dan in Vlaanderen. De talrijke aanwezigheid van migranten zorgt er hier voor dat de huwelijkse staat minder sterk achteruit is gegaan bij jongere paren. Brussel springt overigens ook uit de band wat de alleenstaanden betreft. Bijna 40% van de mannen tussen 25 en 34 jaar woont alleen en 30% van de vrouwen van 25-29 jaar. Dit zijn opvallend hoge aantallen. Natuurlijk speelt de grootstadfunctie van Brussel hier een rol. Er zijn de talrijke studenten, de afgestudeerden en de jonge kaders (o.m. verbonden aan de Europese instellingen). Er is uiteraard ook een selectiefenomeen: nog altijd is het zo dat wie huwt en kinderen heeft meer kans maakt om de stad te verlaten, wat het aantal gehuwden drukt. Een zorgwekkend fenomeen in het Brussels gewest is het zeer hoge aantal alleenstaande moeders (één op vijf vrouwen van veertig jaar!). Wat uiteraard zijn pendant heeft in meer dan 27% van de tieners die in een monoparentaal gezin leven.

Tabel 4.1: Mannen Vlaanderen: Procentuele verdeling naar positie in het huishouden voor elke leeftijdsgroep.

men	CMAR	CUNM	C1PA	SING	MAR0	MAR+	UNM0	UNM+	H1PA	NFR	OTHER	COLL
0-4	76.1	11.9	7.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.6	0.5	0.1
5-9	80.2	6.1	11.6	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.8	0.3	0.1
10-14	79.8	4.8	13.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.3	0.3	0.1
15-19	78.0	3.7	15.2	0.8	0.0	0.0	0.2	0.1	0.0	1.5	0.4	0.2
20-24	63.9	1.9	11.8	7.6	2.2	1.3	5.9	1.3	0.1	2.1	1.4	0.4
25-29	28.1	0.6	5.6	15.6	12.2	15.4	13.4	4.6	0.3	2.0	1.7	0.5
30-34	10.6	0.2	3.3	15.2	9.9	43.1	7.7	6.4	0.6	1.3	1.2	0.4
35-39	5.7	0.1	3.1	13.6	6.5	57.9	4.2	5.4	1.2	0.9	1.0	0.5
40-44	3.4	0.1	3.0	12.9	6.6	62.4	3.2	4.2	2.1	0.7	1.0	0.5
45-49	1.8	0.0	2.7	12.4	11.7	60.5	3.0	3.0	2.7	0.7	1.0	0.5
50-54	0.8	0.0	2.1	12.0	26.0	49.5	3.0	1.9	2.4	0.7	1.0	0.5
55-59	0.3	0.0	1.3	12.0	45.3	33.2	2.8	1.0	1.6	0.7	1.1	0.7
60-64	0.1	0.0	0.7	12.3	59.0	20.7	2.6	0.5	1.3	0.9	1.2	0.9
65-69	0.0	0.0	0.2	12.4	65.8	14.2	2.4	0.2	1.4	1.0	1.3	1.0
70-74	0.0	0.0	0.1	14.4	67.0	10.5	2.0	0.2	1.5	1.1	1.5	1.6
75-79	0.0	0.0	0.0	17.8	64.0	8.2	1.9	0.1	2.0	1.4	1.7	2.9
80-84	0.0	0.0	0.0	22.3	57.0	6.5	1.7	0.1	2.5	2.1	1.7	6.1
85-89	0.0	0.0	0.0	29.8	40.2	4.5	1.6	0.1	3.6	3.7	2.1	14.5
90-94	0.0	0.0	0.0	34.3	22.6	2.5	1.0	0.0	5.4	6.4	3.0	24.9
95+	0.0	0.0	0.0	30.9	10.5	1.2	0.5	0.0	6.9	9.9	3.4	36.7
total	26.1	1.7	5.2	10.3	20.3	26.5	3.4	2.1	1.1	1.4	1.0	0.8

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 4.2: Vrouwen Vlaanderen: Procentuele verdeling naar positie in het huishouden voor elke leeftijdsgroep.

women	CMAR	CUNM	C1PA	SING	MAR0	MAR+	UNM0	UNM+	H1PA	NFR	OTHER	COLL
0-4	75.8	12.2	7.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.5	0.5	0.1
5-9	80.2	6.1	11.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.8	0.3	0.1
10-14	79.8	4.8	13.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.3	0.3	0.1
15-19	76.8	3.5	15.0	0.8	0.2	0.1	1.0	0.2	0.1	1.7	0.5	0.2
20-24	52.6	1.5	9.5	6.4	6.2	4.8	11.2	2.6	1.3	2.6	1.0	0.3
25-29	15.3	0.3	3.3	11.1	15.0	28.4	13.7	6.1	3.7	1.9	1.0	0.2
30-34	4.6	0.1	1.7	8.2	8.5	55.5	5.7	7.1	6.8	1.1	0.6	0.2
35-39	2.3	0.1	1.4	6.2	6.0	64.6	3.1	5.6	9.3	0.8	0.5	0.2
40-44	1.4	0.0	1.3	6.3	7.6	64.6	2.7	4.0	10.7	0.5	0.6	0.2
45-49	0.8	0.0	1.3	8.0	16.2	57.4	3.0	2.4	9.6	0.5	0.6	0.3
50-54	0.4	0.0	1.0	10.3	33.9	42.0	2.9	1.0	6.6	0.6	0.8	0.4
55-59	0.1	0.0	0.7	13.3	50.6	25.3	2.6	0.4	4.5	0.7	1.0	0.6
60-64	0.0	0.0	0.4	16.6	58.6	14.8	2.2	0.2	3.8	0.9	1.4	1.1
65-69	0.0	0.0	0.2	22.2	57.2	9.7	1.8	0.2	4.2	1.1	1.7	1.7
70-74	0.0	0.0	0.0	32.0	48.2	6.5	1.4	0.1	5.0	1.5	2.3	2.9
75-79	0.0	0.0	0.0	42.7	34.8	3.9	1.3	0.1	5.9	2.4	2.8	6.1
80-84	0.0	0.0	0.0	49.1	21.1	2.1	0.8	0.1	6.2	4.1	3.2	13.2
85-89	0.0	0.0	0.0	46.3	8.5	0.8	0.5	0.1	5.9	6.7	3.6	27.7
90-94	0.0	0.0	0.0	35.3	2.7	0.4	0.2	0.0	5.4	9.0	4.3	42.7
95+	0.0	0.0	0.0	22.9	0.4	0.0	0.1	0.1	5.1	11.7	5.0	54.7
total	21.9	1.6	4.0	12.3	19.8	25.8	3.3	2.1	4.9	1.6	1.0	1.9

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 4.3: Mannen Brussel: Procentuele verdeling naar positie in het huishouden voor elke leeftijdsgroep.

men	CMAR	CUNM	C1PA	SING	MAR0	MAR+	UNM0	UNM+	H1PA	NFR	OTHER	COLL
0-4	64.4	11.9	18.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.4	1.2	0.2
5-9	65.4	7.7	23.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.7	1.0	0.3
10-14	64.6	5.6	27.3	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.0	1.1	0.4
15-19	63.4	3.5	27.2	2.5	0.0	0.0	0.1	0.1	0.0	1.4	1.2	0.6
20-24	42.2	1.3	17.1	23.1	2.9	1.9	4.0	1.0	0.1	2.3	3.3	0.7
25-29	14.1	0.3	6.1	39.8	9.1	11.3	10.0	3.4	0.4	1.7	3.3	0.5
30-34	5.3	0.1	3.2	38.1	8.7	26.5	6.9	6.0	1.1	1.0	2.4	0.6
35-39	2.8	0.1	2.6	34.7	6.0	38.0	4.1	6.6	1.8	0.6	1.8	0.8
40-44	1.9	0.0	2.3	33.0	5.4	42.8	3.2	5.7	3.0	0.4	1.3	1.1
45-49	1.0	0.0	2.0	30.8	7.9	45.2	3.0	4.0	3.5	0.3	1.2	1.1
50-54	0.5	0.0	1.7	30.2	15.8	40.0	3.3	2.3	3.7	0.3	1.1	1.1
55-59	0.2	0.0	1.1	29.2	28.8	30.7	3.3	1.3	2.7	0.5	1.0	1.1
60-64	0.0	0.0	0.6	26.3	40.4	23.4	3.1	0.7	2.2	0.8	1.0	1.4
65-69	0.0	0.0	0.2	23.6	51.2	16.3	2.8	0.4	1.6	1.1	0.9	1.8
70-74	0.0	0.0	0.0	23.7	58.2	10.0	2.3	0.2	1.3	1.2	0.8	2.3
75-79	0.0	0.0	0.0	24.3	60.5	6.1	2.2	0.2	1.3	0.9	0.9	3.4
80-84	0.0	0.0	0.0	26.6	57.6	4.5	2.2	0.1	1.4	0.9	1.1	5.7
85-89	0.0	0.0	0.0	35.3	43.6	3.3	1.6	0.1	1.8	1.1	1.1	12.2
90-94	0.0	0.0	0.0	39.8	30.8	1.7	1.2	0.1	2.3	1.3	1.2	21.5
95+	0.0	0.0	0.0	45.7	20.2	2.0	0.0	0.0	1.6	1.2	1.6	27.5
total	21.2	2.0	8.7	23.6	14.3	19.0	3.3	2.4	1.4	1.2	1.6	1.2

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 4.4: Vrouwen Brussel: Procentuele verdeling naar positie in het huishouden voor elke leeftijdsgroep.

women	CMAR	CUNM	C1PA	SING	MAR0	MAR+	UNM0	UNM+	H1PA	NFR	OTHER	COLL
0-4	64.5	12.0	18.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.3	1.2	0.3
5-9	65.1	7.7	23.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.9	1.0	0.4
10-14	65.1	5.7	26.8	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.1	1.0	0.4
15-19	60.8	3.3	26.4	2.9	1.2	0.6	0.7	0.2	0.4	1.9	1.2	0.6
20-24	31.4	0.9	12.9	20.1	7.4	8.9	6.6	1.9	3.5	3.3	2.4	0.7
25-29	8.1	0.2	3.7	30.3	10.2	20.9	10.6	4.4	7.3	1.9	2.0	0.4
30-34	3.1	0.1	1.8	25.3	7.2	34.6	5.4	7.0	12.9	1.0	1.3	0.4
35-39	1.5	0.0	1.4	20.5	5.1	41.5	2.9	7.0	18.2	0.5	0.9	0.5
40-44	1.0	0.0	1.2	18.0	5.4	43.8	2.4	5.4	20.8	0.4	1.0	0.6
45-49	0.5	0.0	1.0	20.5	9.8	41.1	2.7	2.8	19.2	0.4	1.1	0.7
50-54	0.3	0.0	1.0	26.8	20.0	30.5	2.9	1.2	14.7	0.6	1.4	0.6
55-59	0.2	0.0	0.8	32.4	31.6	19.1	2.8	0.5	9.0	1.1	1.7	0.8
60-64	0.1	0.0	0.4	35.4	38.8	11.5	2.3	0.2	6.2	2.0	1.9	1.3
65-69	0.0	0.0	0.3	39.7	40.4	6.7	2.0	0.1	4.9	2.4	1.9	1.7
70-74	0.0	0.0	0.1	46.6	36.8	3.6	1.6	0.1	4.3	2.1	2.3	2.6
75-79	0.0	0.0	0.0	54.6	28.6	2.1	1.3	0.0	4.1	1.8	2.4	5.1
80-84	0.0	0.0	0.0	60.2	18.2	1.1	0.9	0.1	4.2	2.0	2.5	11.1
85-89	0.0	0.0	0.0	59.0	8.4	0.4	0.5	0.0	3.6	2.2	2.7	23.2
90-94	0.0	0.0	0.0	50.4	2.9	0.2	0.3	0.1	3.5	2.9	2.9	36.9
95+	0.0	0.0	0.0	43.0	1.0	0.1	0.2	0.0	3.8	3.7	4.2	44.0
total	17.4	1.7	6.9	24.6	13.2	17.5	3.0	2.2	8.2	1.6	1.6	2.1

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 4.5: Mannen Wallonië: Procentuele verdeling naar positie in het huishouden voor elke leeftijdsgroep.

men	CMAR	CUNM	C1PA	SING	MAR0	MAR+	UNM0	UNM+	H1PA	NFR	OTHER	COLL
0-4	62.6	18.2	15.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.5	0.6	0.2
5-9	68.5	10.2	18.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.9	0.4	0.1
10-14	69.2	7.4	21.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.6	0.5	0.2
15-19	68.3	5.0	21.7	1.3	0.0	0.0	0.2	0.2	0.0	2.1	0.8	0.3
20-24	54.2	2.6	15.6	11.3	1.8	1.5	5.0	2.4	0.1	2.8	2.0	0.6
25-29	23.8	0.8	7.7	19.4	8.9	15.2	10.7	7.8	0.3	2.3	2.2	0.7
30-34	9.4	0.3	4.6	18.3	6.9	38.8	6.4	10.6	0.8	1.5	1.7	0.8
35-39	5.1	0.2	4.0	17.2	4.6	51.9	3.6	8.7	1.7	0.9	1.3	0.8
40-44	3.2	0.1	3.8	16.5	5.0	56.6	3.0	6.3	2.9	0.8	1.2	0.7
45-49	1.8	0.1	3.2	16.2	10.1	54.9	3.2	4.4	3.4	0.7	1.2	0.8
50-54	0.8	0.0	2.6	15.8	23.4	45.1	3.6	2.8	3.2	0.7	1.2	0.8
55-59	0.3	0.0	1.6	15.7	40.1	32.0	3.6	1.6	2.3	0.7	1.2	0.9
60-64	0.0	0.0	0.7	15.3	52.7	21.9	3.5	0.9	1.7	0.9	1.2	1.2
65-69	0.0	0.0	0.2	15.5	60.0	15.2	3.3	0.4	1.7	1.1	1.2	1.3
70-74	0.0	0.0	0.1	16.7	62.7	11.1	2.8	0.3	1.9	1.3	1.4	1.7
75-79	0.0	0.0	0.0	19.6	61.3	8.3	2.4	0.2	2.2	1.5	1.4	3.0
80-84	0.0	0.0	0.0	23.5	55.7	6.5	2.5	0.2	2.6	2.0	1.6	5.4
85-89	0.0	0.0	0.0	30.4	41.1	4.4	1.9	0.2	3.5	3.6	2.2	12.7
90-94	0.0	0.0	0.0	34.8	25.7	2.9	2.1	0.1	4.1	6.6	2.5	21.2
95+	0.2	0.0	0.0	31.5	12.4	2.2	1.2	0.8	6.0	10.0	5.0	30.7
total	24.0	2.9	8.0	12.5	17.0	23.9	3.3	3.3	1.4	1.6	1.2	0.9

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 4.6: Vrouwen Wallonië: Procentuele verdeling naar positie in het huishouden voor elke leeftijdsgroep.

women	CMAR	CUNM	C1PA	SING	MAR0	MAR+	UNM0	UNM+	H1PA	NFR	OTHER	COLL
0-4	63.0	17.8	14.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	3.5	0.6	0.2
5-9	68.7	10.3	18.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.9	0.4	0.2
10-14	69.5	7.5	20.7	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	1.6	0.5	0.2
15-19	67.1	4.8	20.8	1.4	0.3	0.2	1.2	0.6	0.3	2.3	0.8	0.3
20-24	43.8	1.9	12.4	8.6	5.2	5.3	9.5	4.9	3.9	2.7	1.5	0.5
25-29	13.2	0.4	4.3	11.4	10.5	27.4	10.4	10.1	8.8	1.9	1.3	0.4
30-34	4.3	0.2	2.2	8.1	5.6	49.2	4.6	10.7	13.0	1.1	0.9	0.3
35-39	2.2	0.1	1.8	6.3	4.2	57.1	2.6	8.5	15.6	0.7	0.6	0.4
40-44	1.3	0.1	1.7	7.1	5.8	57.8	2.4	5.8	16.3	0.6	0.7	0.4
45-49	0.8	0.0	1.6	10.2	14.1	50.6	3.1	3.3	14.3	0.5	0.9	0.4
50-54	0.4	0.0	1.5	14.6	29.5	36.4	3.6	1.6	10.0	0.6	1.2	0.6
55-59	0.2	0.0	1.0	18.5	43.5	22.8	3.4	0.8	6.8	0.8	1.5	0.7
60-64	0.0	0.0	0.5	22.3	50.1	13.8	2.9	0.4	6.0	1.1	1.8	1.1
65-69	0.0	0.0	0.3	28.4	48.6	9.0	2.4	0.3	6.1	1.4	2.2	1.4
70-74	0.0	0.0	0.1	37.8	40.6	5.7	2.0	0.2	6.6	1.9	2.8	2.5
75-79	0.0	0.0	0.0	46.9	28.9	3.2	1.6	0.1	7.1	3.1	3.4	5.5
80-84	0.0	0.0	0.0	51.8	17.6	1.7	1.3	0.1	6.7	5.0	4.0	11.7
85-89	0.0	0.0	0.0	48.2	6.9	0.6	0.7	0.1	5.8	8.6	4.5	24.6
90-94	0.0	0.0	0.0	39.0	2.3	0.2	0.4	0.1	5.2	11.0	5.1	36.7
95+	0.0	0.0	0.0	29.2	0.3	0.1	0.3	0.1	4.4	11.5	7.0	47.2
total	19.7	2.5	6.1	14.4	16.0	22.5	3.0	3.1	7.6	1.8	1.4	1.8

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tenslotte valt ook op dat bij de oudste leeftijdsgroep het aantal personen dat in een collectief huishouden leeft zowel bij mannen als vrouwen het hoogst ligt in Vlaanderen. Verder onderzoek zou moeten uitmaken of Vlaanderen makkelijker toegang heeft tot rusthuizen; er sneller beroep op doet; dan wel of het hier om registratieproblemen gaat.

De evolutie van het ongehuwd samenwonen in België en de Gewesten.

Eén van de belangrijkste evoluties in het laatste kwart van vorige eeuw op het vlak van de huishoudens is ongetwijfeld de substitutie van het formele huwelijk door het samenwonen zonder officiële bekrachtiging. In de vergelijking van de achtereenvolgende volkstellingen van 1991 en 2001 zien we dat ook in België deze trend, die al in 1981 zichtbaar begon te worden, verder aan kracht heeft gewonnen en zich over het hele land heeft uitgebreid (Tabellen 5.1 en 5.2).

De hoge prevalentie van het ongehuwd samenwonen in het zuiden van het land die al in 1981 bestond sluit aan bij een lange geschiedenis van secularisatie. Ongehuwd samenwonen was in het Waalse landsgedeelte al veel vroeger een reëel alternatief op het officiële huwelijk, daar waar het in Vlaanderen lange tijd eerder zeldzaam was, en slechts geleidelijk opgang maakte. Daarbij bleef het in Vlaanderen eerst nog beperkt tot een aanloopfase die doorgaans toch nog in een huwelijk uitmondde. In Wallonië daarentegen leidde zelfs ouderschap binnen een samenwoningsrelatie in veel gevallen niet tot een huwelijk. Bovendien kwam het in het zuiden van het land vaker voor dat bij een opnieuw samengesteld huishouden na echtscheiding er geen officiële huwelijksverbintenis meer werd aangegaan (Tabellen 6.1 t.e.m. 7.2).

Binnen Wallonië was cohabitatie vrij ruim verspreid van de Borinage tot het Luikse staalbekken, en in Brussel. In Vlaanderen was ongehuwd samenwonen, zeker met kinderen, veel zeldzamer en beperkte het zich grotendeels tot Antwerpen, Gent en sommige arbeidersbuurten van enkele secundaire steden.

In de jaren zestig ontstaat een nieuw type cohabitatie. De ontvoogding t.a.v. kerk, gezag en traditionele gezinsverhoudingen en de gelijklopende opkomst van nieuwe waarden, de fenomenale toename van het aantal vrouwelijke studenten en de pil zorgen samen voor een wijdere verspreiding van het pre-maritaal samenwonen. Ook het overheersend katholieke Vlaanderen ontsnapt niet aan deze tendens. Deze vorm van ongehuwd samenwonen, als opstap naar een formeel huwelijk, domineert duidelijk nog bij de volkstelling van 1991 in het noorden van het land. Typisch hierin is dat ongehuwd samenwonen vooral populair is bij kinderloze twintigers. Bovendien geeft de administratieve werkelijkheid, op basis van de officiële woonplaats, nog een zeer sterke onderschatting van deze vorm van ongehuwd samenwonen. Veel van deze jongeren wonen officieel alleen of zijn nog bij de ouders ingeschreven.

Tabel 5.1: Evolutie België 1991 – 2001: percentages ongehuwd samenwonende mannen en ratio 2001/1991, naar leeftijdsgroep en ouderschap

men	Unm0 '91	Unm0 '01	ratio '01/'91	Unm+'91	Unm+'01	ratio '01/'91
0- 4	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
5- 9	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
10-14	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
15-19	0.12%	0.19%	1.51	0.07%	0.10%	1.41
20-24	2.88%	5.44%	1.89	0.95%	1.63%	1.72
25-29	3.94%	12.11%	3.07	2.37%	5.49%	2.32
30-34	2.39%	7.18%	3.01	2.96%	7.67%	2.59
35-39	1.82%	4.01%	2.21	2.86%	6.56%	2.29
40-44	1.79%	3.14%	1.76	2.30%	4.98%	2.17
45-49	1.80%	3.08%	1.71	1.59%	3.54%	2.23
50-54	1.92%	3.22%	1.68	0.93%	2.22%	2.40
55-59	1.81%	3.10%	1.71	0.55%	1.21%	2.21
60-64	1.75%	2.88%	1.64	0.30%	0.62%	2.06
65-69	1.92%	2.68%	1.40	0.20%	0.31%	1.55
70-74	2.11%	2.27%	1.08	0.13%	0.22%	1.73
75-79	2.16%	2.08%	0.96	0.11%	0.16%	1.50
80-84	1.90%	2.02%	1.06	0.08%	0.12%	1.50
85-89	1.75%	1.67%	0.96	0.06%	0.11%	1.90
90-94	1.55%	1.34%	0.86	0.09%	0.06%	0.61
95+	1.34%	0.64%	0.47	0.00%	0.21%	-
Total	1.68%	3.37%	2.00	1.12%	2.52%	2.25

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 5.2: Evolutie België 1991 – 2001: percentages ongehuwd samenwonende vrouwen en ratio 2001/1991, naar leeftijdsgroep en ouderschap

women	Unm0 '91	Unm0 '01	ratio '01/'91	Unm+'91	Unm+'01	ratio '01/'91
0- 4	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
5- 9	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
10-14	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
15-19	0.80%	1.03%	1.28	0.20%	0.37%	1.88
20-24	4.70%	10.15%	2.16	1.63%	3.26%	2.00
25-29	3.66%	12.21%	3.33	2.93%	7.15%	2.45
30-34	1.84%	5.31%	2.88	3.48%	8.22%	2.36
35-39	1.45%	2.91%	2.01	2.92%	6.65%	2.28
40-44	1.53%	2.57%	1.68	1.80%	4.71%	2.62
45-49	1.72%	3.00%	1.74	1.01%	2.71%	2.69
50-54	1.62%	3.15%	1.95	0.50%	1.24%	2.47
55-59	1.52%	2.87%	1.89	0.27%	0.55%	2.06
60-64	1.57%	2.41%	1.54	0.18%	0.28%	1.57
65-69	1.75%	2.01%	1.15	0.13%	0.19%	1.49
70-74	1.68%	1.64%	0.98	0.10%	0.13%	1.30
75-79	1.26%	1.39%	1.10	0.06%	0.11%	1.68
80-84	0.86%	1.01%	1.17	0.06%	0.10%	1.60
85-89	0.55%	0.54%	0.97	0.06%	0.07%	1.26
90-94	0.30%	0.31%	1.03	0.04%	0.06%	1.66
95+	0.23%	0.20%	0.88	0.04%	0.07%	1.78
Total	1.61%	3.18%	1.98	1.07%	2.43%	2.27

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 6.1: Percentages ongehuwd samenwonende mannen zonder kinderen, naar leeftijd: evolutie 1991 – 2001 voor de 3 gewesten.

mannen	Vla:1991	Vla: 2001	ratio '01/'91	Bxl: 1991	Bxl: 2001	ratio '01/'91	Wal: 1991	Wal: 2001	ratio '01/'91
0- 4	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
5- 9	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
10-14	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
15-19	0.10%	0.17%	1.66	0.16%	0.14%	0.88	0.15%	0.23%	1.52
20-24	2.82%	5.91%	2.10	2.65%	3.97%	1.50	3.07%	5.05%	1.64
25-29	3.73%	13.39%	3.59	4.18%	9.99%	2.39	4.28%	10.72%	2.51
30-34	2.28%	7.65%	3.36	2.65%	6.90%	2.60	2.52%	6.39%	2.54
35-39	1.73%	4.19%	2.42	1.79%	4.13%	2.31	1.98%	3.63%	1.84
40-44	1.63%	3.20%	1.97	1.83%	3.22%	1.76	2.04%	2.99%	1.47
45-49	1.59%	3.03%	1.91	1.93%	2.95%	1.53	2.20%	3.21%	1.46
50-54	1.63%	3.01%	1.84	2.02%	3.25%	1.61	2.47%	3.58%	1.45
55-59	1.53%	2.81%	1.83	1.83%	3.29%	1.80	2.36%	3.64%	1.54
60-64	1.43%	2.56%	1.79	1.72%	3.10%	1.80	2.33%	3.48%	1.50
65-69	1.56%	2.39%	1.53	1.91%	2.80%	1.47	2.51%	3.26%	1.30
70-74	1.74%	1.98%	1.14	2.08%	2.28%	1.10	2.76%	2.82%	1.02
75-79	1.83%	1.88%	1.03	2.04%	2.21%	1.08	2.81%	2.40%	0.85
80-84	1.62%	1.74%	1.08	2.18%	2.15%	0.99	2.38%	2.51%	1.05
85-89	1.41%	1.58%	1.12	2.13%	1.60%	0.75	2.28%	1.90%	0.83
90-94	1.26%	1.02%	0.81	1.88%	1.24%	0.66	2.05%	2.12%	1.03
95+	1.36%	0.53%	0.39	2.31%	0.00%	0.00	0.71%	1.20%	1.69
Totaal	1.54%	3.44%	2.23	1.76%	3.35%	1.90	1.92%	3.26%	1.70

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 6.2: Percentages ongehuwd samenwonende vrouwen zonder kinderen, naar leeftijd: evolutie 1991 – 2001 voor de 3 gewesten.

vrouwen	Vla:1991	Vla: 2001	ratio '01/'91	Bxl: 1991	Bxl: 2001	ratio '01/'91	Wal: 1991	Wal: 2001	ratio '01/'91
0- 4	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
5- 9	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
10-14	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
15-19	0.80%	0.95%	1.19	0.69%	0.69%	1.00	0.84%	1.24%	1.48
20-24	4.58%	11.17%	2.44	4.17%	6.55%	1.57	5.07%	9.52%	1.88
25-29	3.51%	13.65%	3.89	4.02%	10.56%	2.63	3.83%	10.37%	2.71
30-34	1.80%	5.71%	3.17	1.95%	5.39%	2.77	1.89%	4.56%	2.42
35-39	1.39%	3.10%	2.23	1.51%	2.86%	1.90	1.53%	2.55%	1.67
40-44	1.41%	2.69%	1.90	1.48%	2.43%	1.64	1.74%	2.38%	1.37
45-49	1.55%	2.96%	1.91	1.75%	2.75%	1.57	2.06%	3.14%	1.52
50-54	1.39%	2.94%	2.11	1.69%	2.90%	1.72	2.03%	3.57%	1.76
55-59	1.32%	2.63%	1.99	1.50%	2.82%	1.88	1.91%	3.36%	1.76
60-64	1.34%	2.20%	1.64	1.46%	2.33%	1.60	1.99%	2.86%	1.44
65-69	1.54%	1.82%	1.18	1.41%	1.97%	1.39	2.18%	2.39%	1.10
70-74	1.40%	1.45%	1.03	1.40%	1.60%	1.15	2.22%	1.98%	0.89
75-79	1.02%	1.26%	1.23	1.01%	1.27%	1.25	1.74%	1.63%	0.94
80-84	0.71%	0.85%	1.19	0.76%	0.87%	1.15	1.15%	1.32%	1.15
85-89	0.45%	0.47%	1.03	0.56%	0.45%	0.80	0.71%	0.70%	0.98
90-94	0.23%	0.24%	1.06	0.22%	0.32%	1.50	0.44%	0.41%	0.93
95+	0.12%	0.12%	0.95	0.12%	0.21%	1.82	0.46%	0.34%	0.74
Totaal	1.50%	3.30%	2.20	1.57%	2.98%	1.90	1.81%	3.04%	1.68

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 7.1: Percentages ongehuwd samenwonende mannen met kinderen, naar leeftijd: evolutie 1991 – 2001 voor de 3 gewesten.

mannen	Vla:1991	Vla: 2001	ratio '01/'91	Bxl: 1991	Bxl: 2001	ratio '01/'91	Wal: 1991	Wal: 2001	ratio '01/'91
0-4	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
5-9	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
10-14	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
15-19	0.04%	0.06%	1.39	0.05%	0.08%	1.52	0.11%	0.16%	1.42
20-24	0.59%	1.28%	2.18	1.07%	1.00%	0.93	1.57%	2.45%	1.56
25-29	1.54%	4.60%	2.99	2.67%	3.40%	1.28	3.88%	7.81%	2.01
30-34	2.15%	6.44%	2.99	3.66%	6.05%	1.65	4.26%	10.56%	2.48
35-39	2.28%	5.44%	2.39	3.31%	6.57%	1.98	3.79%	8.71%	2.30
40-44	1.88%	4.17%	2.22	2.42%	5.72%	2.36	2.96%	6.30%	2.13
45-49	1.28%	2.99%	2.34	1.62%	3.97%	2.44	2.21%	4.41%	2.00
50-54	0.74%	1.87%	2.53	0.91%	2.28%	2.49	1.32%	2.81%	2.14
55-59	0.41%	0.99%	2.42	0.56%	1.34%	2.40	0.80%	1.60%	1.99
60-64	0.25%	0.49%	1.98	0.24%	0.72%	2.94	0.41%	0.87%	2.11
65-69	0.16%	0.24%	1.47	0.13%	0.39%	2.91	0.29%	0.45%	1.55
70-74	0.10%	0.18%	1.83	0.15%	0.17%	1.15	0.17%	0.31%	1.80
75-79	0.09%	0.14%	1.58	0.05%	0.15%	2.99	0.16%	0.20%	1.25
80-84	0.07%	0.10%	1.52	0.04%	0.07%	1.67	0.11%	0.16%	1.41
85-89	0.06%	0.07%	1.21	0.09%	0.08%	0.92	0.04%	0.19%	5.17
90-94	0.09%	0.03%	0.35	0.11%	0.08%	0.75	0.10%	0.10%	1.07
95+	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.80%	-
Totaal	0.84%	2.10%	2.49	1.26%	2.41%	1.92	1.58%	3.32%	2.10

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

Tabel 7.2: Percentages ongehuwd samenwonende vrouwen met kinderen, naar leeftijd: evolutie 1991 – 2001 voor de 3 gewesten.

vrouwen	Vla:1991	Vla: 2001	ratio '01/'91	Bxl: 1991	Bxl: 2001	ratio '01/'91	Wal: 1991	Wal: 2001	ratio '01/'91
0-4	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
5-9	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
10-14	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-	0.00%	0.00%	-
15-19	0.11%	0.24%	2.20	0.18%	0.17%	0.91	0.34%	0.63%	1.86
20-24	1.01%	2.61%	2.60	1.70%	1.94%	1.14	2.74%	4.88%	1.78
25-29	2.00%	6.09%	3.04	3.36%	4.43%	1.32	4.54%	10.06%	2.22
30-34	2.73%	7.08%	2.60	4.00%	6.95%	1.74	4.70%	10.74%	2.29
35-39	2.39%	5.61%	2.35	3.02%	7.01%	2.33	3.82%	8.49%	2.22
40-44	1.46%	4.02%	2.74	1.80%	5.35%	2.98	2.34%	5.81%	2.48
45-49	0.82%	2.36%	2.88	1.00%	2.81%	2.80	1.38%	3.30%	2.40
50-54	0.41%	1.03%	2.50	0.37%	1.24%	3.38	0.72%	1.59%	2.22
55-59	0.22%	0.45%	2.06	0.22%	0.53%	2.38	0.38%	0.76%	2.02
60-64	0.15%	0.25%	1.67	0.10%	0.19%	1.80	0.24%	0.36%	1.47
65-69	0.10%	0.15%	1.49	0.05%	0.14%	3.02	0.19%	0.27%	1.43
70-74	0.09%	0.11%	1.14	0.03%	0.07%	2.47	0.13%	0.18%	1.39
75-79	0.06%	0.10%	1.50	0.01%	0.04%	3.34	0.08%	0.14%	1.75
80-84	0.06%	0.10%	1.76	0.02%	0.07%	4.38	0.09%	0.11%	1.23
85-89	0.05%	0.06%	1.24	0.04%	0.01%	0.25	0.07%	0.10%	1.50
90-94	0.03%	0.04%	1.23	0.00%	0.06%	-	0.06%	0.10%	1.60
95+	0.04%	0.10%	2.38	0.00%	0.00%	-	0.07%	0.07%	1.04
Totaal	0.82%	2.06%	2.51	1.12%	2.22%	1.99	1.49%	3.13%	2.11

Bewerking: Interface Demography, VUB

Bron: Algemene socio-economische enquête, NIS

Gebruikte afkortingen, cfr. Tekst p. 10

De algemene socio-economische enquête van 2001 lijkt erop te wijzen dat ook Vlaanderen in een nieuw stadium is gekomen. Het aandeel ongehuwd samenwonenden nam tussen 1991 en 2001 in Vlaanderen toe met een factor 2.2 voor samenwonenden zonder kinderen en zelfs 2.5 voor degenen met kinderen. Voor België als geheel liggen deze waarden respectievelijk op ongeveer 2.0 en 2.25. Het ongehuwd samenwonen is dus niet langer enkel een aanloop naar een formeel huwelijk. Meer kinderen worden geboren buiten het huwelijk en we zien een sterke groei van vooral jonge kinderen bij ongehuwd samenwonenden. Hoewel het nog steeds om een beperkte groep gaat is ongehuwd ouderschap dus absoluut geen marginaal gegeven meer. De Vlaamse inhaalbeweging blijkt het sterkst uit de evolutie in de leeftijdsgroepen van 25 tot 34 jaar. Daar bedraagt de groei van het ongehuwd samenwonen zowat (factor) 2.9 voor cohabitanten met kinderen en zelfs 3.5 voor degenen zonder kinderen. In het zuiden van het land verloopt deze evolutie trager: groeifactoren van respectievelijk zowat 2.25 en 2.5. Daarmee ligt het aandeel samenwoners zonder kinderen in Vlaanderen voor het eerst hoger dan in Wallonië, al moet dit onmiddellijk genuanceerd worden. Het zuiden van het land blijft relatief meer samenwonende ouders tellen en ook het totaal van alle cohabitanten (kinderlozen en ouders) weegt er op dit ogenblik nog sterker door.

Complementair aan deze evolutie is het duidelijkste gevolg de zeer sterke daling van het aantal jonge gehuwden. Bij vrouwen van twintig is het aantal gehuwden zonder kinderen al merkbaar lager dan het aantal cohabitanten zonder kinderen. Kijken we naar de late twintigers (25-29) dan zijn gehuwde vrouwen met kinderen in die leeftijdsgroep nog steeds het sterkst vertegenwoordigd met 27%. Ongehuwd samenwonenden met kinderen vormen hiervan slechts een kwart. Maar deze laatste groep is meer dan verdubbeld in de afgelopen 10 jaar terwijl de gehuwden met kinderen in dezelfde periode van een aandeel van 45% naar 27% zijn teruggevallen.

Brussel neemt in heel dit verhaal een eigen plaats in. Enerzijds brengt het cosmopolitisch karakter van de grootstad ook hogere aandelen cohabitanten met zich mee; anderzijds telt Brussel belangrijke migrantenpopulaties met een doorgaans meer traditioneel gezinspatroon. Beide factoren samen maken geven de hoofdstad een intermediaire positie voor wat betreft het aandeel samenwonenden met of zonder kinderen. Inzake het groeitempo van deze groep blijft Brussel zelfs achter op de twee andere gewesten.

Bibliografie

Boulanger, P-M., P. Deboosere, A. Lambert en R. Lesthaeghe (1994), *La formation des familles: étude prospective*, Brussels.

Corijn, M. (1993), *Leefvormen in Vlaanderen*. Brussel. CBGS-Monografie, 2.

Deboosere, P., R. Lesthaeghe, J. Surkyn, P-M. Boulanger, A. Lambert (1997), *Algemene Volks- en Woningtelling op 1 maart 1991. Huishoudens en Gezinnen*. NIS Monografie nr. 4.

Keilman, N. (2004), Démographie des ménages et de la famille: application aux pays développés, in: Caselli, G., J. Vallin en G. Wunsch (eds.), *Démographie: analyse et synthèse*. Chapter 91, pp. 345-387, Paris, Editions de l'INED.

Lodewijckx, E. (2001), *Huishoudens in België. Een ontsluiting van rijksregistergegevens*. Brussel. CBGS-Werkdocument, 4.

Surkyn, J. (1999), *LIPRO-huishoudensprojecties voor Vlaanderen (1991-2016)*. Steunpunt voor Demografie VUB, Working paper nr. 3.

United Nations (2003). *Partnership and Reproductive Behaviour in Low-Fertility Countries*. Sales No. E.03.XIII.5.

Wall, R. (1996), "Comparer ménages et familles au niveau européen: Problèmes et perspectives", *Population*, 51, 1, pp. 93-116.